

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1248559/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב שלמה שפירא, הרב אברהם שינדלר, הרב ציון לודאילוז

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד אברהם שטרן)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד משה פרדס)

הנדון: הקדמת ההכרעה ביתר ענייני הצדדים לגירושין שעילתם היחידה היא חוסר הסיכוי לשלום בית

פסק דין

הוגש לפנינו ערעור על פסק הדין של בית הדין האזורי בחיפה מיום ח' במרחשוון התש"ף (6.11.19) שבו נקבע כדלהלן:

- א. המשיבה חייבת להתגרש בהקדם, ויפה שעה אחת קודם.
- ב. המזכירות תפתח תיק סידור גט ותקבע מועד מתאים.
- ג. שאר טענות המשיבה ישמעו רק אחר סידור הגט.
- ד. בשלב זה, המשיבה לא תישא בדמי שימוש עד הכרעת בית הדין בדיון אודות החובות, הכרעה שתתקבל עד תום שלושה חודשים מסידור הגט.
- ה. בהתאם להחלטה הסופית ולבקשת מי מהצדדים ימונו באי כוחם לכונסי נכסים.
- ו. לחילופין, אם המשיבה לא תתגרש במועד שייקבע, עשוי בית הדין לחייבה בדמי שימוש לאלתר.

טענות המערערת הן שתיים:

- א. בית הדין חייב את האישה בקבלת גט ללא שניתן לה יומה בבית הדין האזורי. לא התקיים כלל דיון להוכחות. האישה מעוניינת בשלום בית, מדובר בזוג הנשוי שלושים וחמש שנה. לצדדים חמישה ילדים – ארבעה נשואים ואחת קטינה.
- ב. בית הדין לא הסכים לדון בענייני הרכוש, הכתובה והחובות הרבים שצברה האישה במהלך השנים כדי לתמוך בכלכלת הבית.

לשאלת בית הדין בתחילת הדיון ולדבריו שלאור החומר שבתיק אין כל סיכוי ממשי לשלום בית ארבע-עשרה שנים שאין יחסי אישות בין הצדדים – "בת בגיל ארבע-עשרה לא מדברת עם אביה, יהיה שלום בית? הצדדים ניסו פעם אחר פעם שלום בית אולם זה לא צלח. אם כך, מה הם מבקשים?" הגיב בא כוח המערערת שמבקשים שאחר כל כך הרבה שנות נישואין, לא "ישליכו את האישה לרחוב חסרת כול". ועל כן קודם לגט יש לברר את זכויותיה של האישה:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

פסיקת הכתובה, חלוקת החובות, חלוקת הרכוש, לרבות המגרש ב[ב'] שלמרות רישומו על שם הגיס יש הוכחות שהוא רק שותף ושילם בעבר תשלומים עבור מגרש זה, ופסיקת מזונות הילדה. רק לאחר מכן ליתן פסק דין לגט.

לדברי המערערת ובא כוחה: מעולם לא התקיים כל דיון להוכחות לא לחיוב בגט ולא לרכוש; האישה לקחה על עצמה חובות רבים לכלכלת הבית – יותר מ־750,000 ש"ח, הבעל העובד בחברה קדישא שם את כל כספו 'בצד' והבריח אותו; האישה פוטרה מעבודתה וכיום אין לה ממה להתקיים והיא נזקקת לקבל סיוע ואוכל מאנשי חסד.

לדבריהם: בדיון האחרון בבית הדין האזורי, שהתקיים ב'אסרו חג' סוכות, בית הדין הפתיע אותם וללא כל הכנה שאל אותם מה ההוכחות שלהם לטענותיהם. מאחר ולא נקבע דיון להוכחות הם לא היו מוכנים לכך, בית הדין האזורי הסיק מכך שאין להם הוכחות, אולם זה אינו נכון.

ביקשתי מבית הדין האזורי צו לגילוי מסמכים ומינוי אקטואר, הצד השני התנגד ובית הדין קבע שיש לחכות לערעור. האישה חסומה בבנק ועל כן אינה יכולה להגיש בקשות ללא צו של בית הדין.

ביקשנו פסיקת מזונות ילדה. בית הדין קבע ילדה "מורדת" ולא חייבו מזונות למרות שזה לא נידון ולא נחקר בבית הדין, והילדה נזקקת לאכול מסלי מזון צדקה. ועל כן גם מבוקש להעביר את התיק להרכב אחר.

הצד שכנגד השיב לטענות:

הבעל הוא זה שנזרק לרחוב ונצרך לשכור דירה. האישה נשארה לגור בבית. הוא עזב על פי החלטת בית הדין כדי שניתן יהיה לבצע גט. והצדדים הסכימו לכך.

אין לדון קודם ברכוש, כי הצד שכנגד ימשוך את זה שנים. כבר ארבע־עשרה שנים שאין לו אישה. ביקשנו רשימת חובות ולא קבלנו אותה. לפני שנתיים ניסה האיש לחזור לשלום בית אולם אין עם מי לדבר.

המגרש ב[ב'] לא שלו. התיק כבר נסחב זמן רב. נישואין זה לא בית כלא. יש להתגרש, כל אחד ילך לדרכו, ובית הדין ידון ויחליט ברכוש. וכי מדוע יש להקדים לדון ברכוש? אם אחר כך הפסיקה לא תמצא חן בעיניהם היא לא תסכים לקבל את הגט.

לב הערעור

עוד לפני שנבאר את הדברים לגופם יש לקבוע שכל טענות המערערת הן לגבי אופן קיום פירוק השיתוף והגירושין, גם מדבריה משמע שהדיון אינו לעניין חזרה לשלום בית, שמסתבר שגם היא אינה מעוניינת בו, ועיקרה של טענתה היא רצונה שלא להיות מושלכת לרחוב ללא אפשרות להתקיים אחרי שלוש שנים וחמש שנות נישואין.

עתה ניגש לפסיקה.

ההליכים בבית דין קמא

מעיון בתיק בית הדין האזורי עולה שהתקיימו בתיק זה ארבעה דיונים:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בדיון הראשון, שהתקיים ביום י"ג במרחשוון תשע"ט (22.10.18), ביקשה האישה להתגרש, והבעל ביקש שלום בית.

האישה תיארה את מצוקתה הכלכלית הקשה ואת החובות הרבים שלה לכלכלת הבית כאשר הבעל אינו תומך בה ולא מסייע.

הבעל אמר בתחילת אותו דיון:

אני מניח שכל אחד מרגיש ככה שהמצב לא טוב ואני מניח שיש לזה פתרון זכינו בחמישה ילדים טובים – ארבעה נשואים. היא טובת לב ובעלת מידות טובות ובעלת חסד ויש לה את כל המעלות, ואני חושב שזה כמו מחלה שצריך ללכת לרופא לטפל בזה. היו תקופות יפות וטובות [...] והרגשתי שאנחנו צריכים טיפול מקצועי וחזק שיוביל אותנו למקום טוב, ולכן פניתי לאנשים שיסייעו לנו, והיא באה איתי. אף פעם לא הגענו למקום הנכון, נעצרנו באמצע ואין לי הסבר למה, זה היה במשך כמה שנים. כיום אני מבקש: אנו לא אנשים צעירים, וכולנו בני אדם וגם אם זה נראה שונה ואחר אני מבקש שלום בית. אני מאוד מעריך אותה ולמען המשפחה והילדים למצות וללכת למישהו רציני כדי שיעזור לנו, המטרה היא שלום בית.

לאחר הדיון הפנה בית הדין את הצדדים ליחידת הסיוע ובית הדין המליץ שלהצלחת הטיפול ייטול הבעל על עצמו התחייבות להזרמה שוטפת של כספים לטובת המשפחה.

בדיון השני שהתקיים ביום ל' בסיוון תשע"ט (3.7.19) הופיעו הצדדים בפני הרכב חדש של בית הדין האזורי. בדיון זה התחלפו טענותיהם – האישה ביקשה שלום בית והאיש ביקש להתגרש. חבר בית הדין ישב עם הצדדים, ובסיום הדיון הודיע דיין בית הדין שעל הבעל להודיע אם הוא מסכים למתווה שלום הבית.

בדיון השלישי שהתקיים ביום י"א באלול תשע"ט (11.9.19). בית הדין שאל מה התקדם מאז הדיון הקודם. הבעל טען שחזר לשלום בית אולם שום דבר לא השתנה ביחס אליו. מנגד טענה האישה שהבעל 'הסתובב בבית' שבעה ימים וכלל לא התייחס אליה. בדיון זה עלה שוב ושוב נושא החובות הרבים המעיקים על האישה כאשר הבעל עומד מנגד ואינו מוכן להשתתף בהם.

לאחר הדיון ניתנה החלטת ראש ההרכב שהצדדים בסיוע בית הדין גיבשו מתווה לגירושין ולרכוש ושעל הצדדים להודיע לבית הדין תוך מספר ימים האם המתווה מקובל עליהם.

לאחר הדיון הודיע בא כוח האישה שהמתווה אינו מקובל עליה.

ביום ז' בתשרי תש"ף (6.10.19) הזמין ראש ההרכב את הצדדים לישיבה שלא מן המניין ביום 'אסרו חג' סוכות כדי לנסות ולקדם את התיק בהסכמה.

הדיון הרביעי אכן התקיים ב'אסרו חג' סוכות – כ"ג בתשרי תש"ף (22.10.19).

בדיון זה התייחס בית הדין לראשונה לחלק מהחובות ושאל את הצדדים לעמדותיהם. בסיום הדיון הוציא בית הדין האזורי את פסק הדין לחיוב בגט על פי רבינו ירוחם שהוא נשוא הערעור בפנינו.

עתה ניגש להכרעה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

גירושין או שלום בית?

בית הדין עיין בתיק ושמע את הצדדים. בית הדין האזורי הגיע למסקנה ששלום בית לא יכון בין הצדדים ולכן קבע שיש להתגרש.

מאחר שבקביעת העובדות אין בית הדין הגדול נוהג להתערב, בית הדין דוחה את הערעור וקובע שעל הצדדים להתגרש. עם זאת נוסף: גם התרשמותנו, כפי שכתבנו לעיל, היא ששלום בית לא יכון מפני שאין מי מהם שמעוניין בו, וממילא אין סיכוי שייכון שלום שכזה. באין רצון לשלום ובאין סיכוי לשלום על הצדדים להתגרש.

אומנם לדעתנו תיק זה איננו המקרה שעליו קבע רבנו ירוחם את דינו, ואין מקום לחייב את האישה בגט. בית הדין האזורי – בשלושה מארבעת הדיונים שהתנהלו לפניו הפציר בצדדים לחזור לשלום בית, ולמעשה אין עילה ממשית לחייב את האישה בגט ועל כן אין מקום לנקוט בלשון חיוב, אולם מאחר שאין כל סיכוי לשלום בית על הצדדים להתגרש. אך אף אם זוהי המציאות יש להסדיר תחילה העניינים שבין הצדדים, כדלהלן, כדי שכל אחד מהם יוכל לכלכל את דרכו בעתיד, ורק לאחר מכן להתגרש.

דברי רבנו ירוחם הם קביעת התוצאה הסופית, כשעיכוב הגירושין הוא ללא סיבה, ואין הוא מדבר כשהדחייה אינה לשם עיגון אלא לשם הסדרת העניינים שבין הצדדים לפני הגירושין וכדי שה'כריתות' תהיה אכן כריתות.

גירושין תחילה או פסיקה ביתר הנושאים שבין הצדדים תחילה?

בחלק השני של הערעור – בנוגע לתביעה שיש לדון בחלוקת הרכוש, החובות והכתובה עוד קודם לסידור הגט – צודק בא כוח המערערות.

ככלל, על פי ההלכה יש לסיים את הדיונים והפסיקה בענייני הרכוש והכתובה ורק לאחר מכן יש לסדר את הגט.

אנו מדגישים זאת מאחר שלאחרונה בתי דין רבים סטו מדרך המלך בהלכה זו וקבעו כדבר שבשגרה שקודם יש להתגרש ורק אחר כך דנים במכלול העניינים שבין הצדדים. פעמים שעתידים לחייב את הבעל בתשלום כתובה גדולה כאשר ברור לכל רואה, שאילו היה הבעל יודע שבית הדין יחייבו לאחר נתינת הגט בתשלום של מאות אלפי שקלים לאישה – תשלום כתובה. ייתכן שהיה מבקש לחזור בו מתביעת הגירושין שהגיש ואף יסכים לחזור לשלום בית. פעמים שהמצב הפוך כאשר מפסידה האישה או מחייבים אותה לחלק רכוש ולמכור את הבית – אילו הייתה יודעת קודם לגט שכך יהיה הייתה מעדיפה לחזור לשלום בית.

בית הדין דוחה את הטענה הנשמעת לפעמים שמדובר בהוראה שתביא לידי עיגון האישה או הבעל, משום שאם על פי כללי ההלכה יש במקרה שכזה מקום לחייב את הבעל או את האישה בגט, ישנם כיום אמצעים חוקיים רבים ומגוונים לכפות ליתן או לקבל את הגט.

על כן אין כל היתר להטעות את הצדדים ולהשלות אותם שלאחר הגט ידונו ברכוש ובכתובה – והם מבינים זאת כהצהרה שיבואו לקראתם ולא יחייבו אותם בתשלומים שונים, ולבסוף להפתיע אותם בחיובי תשלום גבוהים מאוד לצד שכנגד, תשלומים שאין המחויב בהם יכול לעמוד בהם. ובפרט שמעיקר הדין אין לדון בין גרוש לגרושתו וכדאיתא בכתובות (כח, א) ונפסק בשולחן ערוך (אבן העזר סימן קיט) וכמה כרכרו האחרונים לתת הסבר למה שנוהגים בפועל ולא חוששים להלכה זו. לפיכך אף במקום שיש היתר לדבר אין להשתמש בו אלא במשורה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

על כן מחובתנו להדגיש שככלל על פי ההלכה הצרופה יש לסיים עניינים רכושיים ופסיקת כתובה ורק אחר כך לסדר הגט.

בסדר הגט (אבן העזר סוף סימן קנד, אות פא) כתב הרמ"א: "וישאל הרב אחר הכתובה ושתחזור לבעל הכתובה או תמחול לו כדי שלא יבואו אחר כך לידי קטט מחמת הכתובה ושיאמר הבעל על כן לא גירשה [...]"

מקור הדין במהר"י מינץ (סימן קכג). וכך בסדר גט ראשון למהר"ם רבי יוזפש (אותיות ריט ורמה). ושם (אות רכ) כתב: "ויזהירם הרב שלא יהיו קשורים ביחד בשום דבר, אך אם יש איזה חלוקים ביניהם יפשו אוהביהם או קרוביהם על ככה [...]"

כלומר: יש לפסוק בכל התביעות הממוניות שביניהם לפני סידור הגט כדי שלא יצטרכו לבוא ולדון יחד על עניינים שביניהם גם אחרי הגירושין וכן כדי שהבעל לא יוכל לטעון אחר כך "אילו הייתי יודע שענייני הממון יגמרו כפי שנגמרו לא הייתי נותן גט פיטורין" ומשום החשש שיבוא להוציא לעז על הגט.

פסק דין ומתן הוראות

לאור כל האמור לעיל:

א. בית הדין מקבל הערעור בחלקו.

ב. בית הדין קובע שעל הצדדים להתגרש זה מזה.

ג. יש לסיים את העניינים הרכושיים ופסיקת הכתובה ורק אחר כך לסדר את הגט.

ד. על בית הדין האזורי לבחון את בקשת האישה להוצאת צווים לגילוי מסמכים כמבוקש.

בית הדין יפעיל את שיקול דעתו אם אכן יש צורך בהוצאת צווים אלו. על האישה להגיש רשימת חובות שלטענתה הבעל מחויב לשלם עבורם, רשימה המגובה במסמכים. לאחר מכן יש לקבוע דיוני הוכחות לחלוקת רכוש, חובות ופסיקת כתובה. כמו כן יש לקיים דיון מסודר לעניין חיוב האב במזונות הבת.

ה. בשלב זה בית הדין דוחה את הבקשה להעברת התיק להרכב אחר.

ו. ניתן ללא צו להוצאות. על המזכירות להשיב למערערת את הערובה שהפקידה כתנאי לשמיעת הערעור.

ז. על המזכירות לסגור את התיק.

ח. פסק הדין מותר בפרסום לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום א' באב התש"ף (2.7.2020).

הרב ציון לודאילוז

הרב אברהם שינדלר

הרב שלמה שפירא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים